

MEDEDEELINGEN DER VEREENIGING.

Onze bibliotheek. — Aan de in dit jaar nieuw toegetreden leden van de Nederlandsch-Indische Natuurhistorische Vereeniging wordt een postwisselformulier toegezonden voor het bestellen van een exemplaar van het eerste door onze Vereeniging uitgegeven boekje, getiteld: Dr. H.C. DELSMAN, „Uit de Tropische Natuur”, met zeer gevarieerden, leerzamen en toch licht verteerbaren inhoud (zie advertentie).

De verschijning van het tweede populaire boekje: „Vacantie in de bergen” van Mevr. GEERTS-RONNER en Dr. GEERTS kan tegen het einde van het jaar tegemoet gezien worden.

Afdeeling Soerabaia. — Excursie op Zondag, 20 September naar Patjet, waaraan 32 dames en heeren deelnamen.

Per auto ging de tocht van Soerabaia tot Patjet, waar uitgestapt moest worden om verder den weg te voet te vervolgen. De weg was best voor wie onze binnenwegen kennen. Een haag van *Cactus*-achtigen trok de aandacht, evenals de bloeiende jasmijn en *Clematis*. De reuzekeien langs den weg, zoowel de grootere als de wat kleinere, hoe rond en glad ze ook mochten zijn, alle vertoonden den aanval der korstmossen, deze eerstelingen in landontginning. Waar het korstmos wat humus vergaard had, trad het mos mee in de rij der pioniers van steenafbrekers.

Na 50 minuten was het bosch bereikt en 5 minuten later de „Bron”. Ze wordt goed verzorgd; een wachter aan haar zij, een reuzen pajong, wordt gevormd door de kroon van een onzer woudreuzen, die haar tegen fel licht beschermt; mooie gelijke kalisteenen aan haar boord doen zien, dat men haar wel in eere houdt.

Het water was warm, 50 à 60° volgens den een, 40° naar een ander meende. Dr. QUINTUS BOSZ onderzocht het water en vond naast zwavel ook zoutzuur.

Op de groote kalisteenen daar rondom zat het heele gezelschap; een groepje had een mooi plaatsje gevonden op een omgevallen stam. Allen vielen als bij onderlinge afspraak op den meegenomen mondkost aan.

Enkele enthousiasten hadden ondertusschen rechts en links een kijkje genomen, anderen zochten naar orchideeën of andere bloemen.

Na de lunch werd een wandeling door het bosch gemaakt en bereikte men na een half uur den zoom van het bosch op een hooger punt, vanwaar men een prachtig uitzicht genoot over het heuvelland, de vlakke, tot heel in de verte de zee als een vaal glad licht te zien was. De eiken langs het pad trokken zeer de aandacht, de napjes werden ingezameld en meegenomen. Overal waren *Ficus*-soorten met haar eigenaardige vijg-vruchten; een trok als onovertreffbaar voorbeeld van boomwurger zeer de aandacht.

Bij de „Bron” terug, hield Dr. QUINTUS BOSZ een causerie.

Spreeker bracht in herinnering den tocht naar Tosari, vertelde hoe daar eenmaal een paar bergen stonden, grooter dan de Smeroe, waaruit de tegenwoordige Zandzee ontstond. Verder wees hij op de gelaagdheid der gesteenten, op de tuffen en de groote erodeerende werking van het water. Hij herinnerde aan de kalkgesteenten, waarin door de oplossende werking van het water groote hollen ontstaan, die aanleiding geven tot instortings-aardbevingen.

De uitspoelende werking van het water is vooral hier in de tropen groot; hier in oostelijk Java valt bijna de gehele hoeveelheid in den natten tijd, dus in 6 maanden. Die groote hoeveelheid water dringt tusschen de gesteenten door en komt als bron te voorschijn, waaruit steden als Soerabaia en Pasoeroean bijv. haar water krijgen. Komt dat water van diepere plaatsen met aanzienlijke warmte, dan kan een bron gevormd worden, zooals bijv. deze, waarheen onze tocht leidde.

Ter sprake kwamen nog de aardbevingen en de theorie van WEGENER omtrent de drijvende continenten.

De legende van de Zandzee, het huwelijk der beide bergreuzen, en het te vroege hanengekraai, waardoor de lepel (Batok) achter bleef, vormde het slot van deze interessante causerie.

Nog werd een loupe gedemonstreerd, daartoe door den Heer OLSEN aangeboden.

Tegen drie uur was het gezelschap te Soerabaia terug, opgetogen dat weer een dag was doorgebracht in onze heerlijke tropische natuur.

KORTE MEDEDEELINGEN.

Vleermuizen en muskieten. — 't Gebeurde in 't laatst van 1911 of in 't begin van 1912 in Banjoe-wangi. In een oud fort dicht bij de aloen-aloen hadden vleermuizen hun schuilplaats. Tegen een uur of zes 's avonds vlogen ze uit „bij honderdduizenden”. Op een gegeven moment waren ze „verdwenen”. En onmiddellijk daarop werd Banjoe-wangi door een malaria-epidemie geteisterd, waarbij de dokter geen huis oversloeg.

Men vroeg zich af, waar de vleermuizen gebleven waren. Men vroeg de ambtenaar van de B.O.W. die 't oude fort als bergplaats voor bouwmaterialen gebruikte, of hij ze verdreven had. 't Antwoord luidde ontkennend.

Na één of twee maanden, dat herinner ik me niet meer, kwamen de vleermuizen terug en de zwarte, op de kop staande malaria-muskieten, die plotseling in grooten getale verschenen waren bij 't „verdwijnen“ van de vleermuizen, waren even plotseling weer weg.

Achteraf beschouwd lijkt 't me toch niet aannemelijk, dat al die vleermuizen weg geweest zijn. Maar wat hebben ze dan al die tijd uitgevoerd!

Ik ben na dien niet meer in die plaats geweest en weet niet of dergelijke waarnemingen er nog gedaan kunnen worden.

'k Herinner me nog, dat ik tegen de behandelende geneesheer ter plaatse zei: „Deze malaria-epidemie hebben we te „danken“ aan 't verdwijnen van de vleermuizen.“ Hij meende dat te mogen ontkennen. Kort daarop gingen we beiden naar Holland. Hij was binnen en ik ziek. Hij kwam me opzoeken in 't Noorden des lands. Net te voren had ik in de krant gelezen, dat men ergens in Midden-Amerika huizen had gebouwd als een veilige schuilplaats voor vleermuizen in een malaria-streek, waar men deze ruttige handvleugeligen wenste te importeerden. Dat bericht drukte ik hem natuurlijk onder de neus.

Wie weet er een verklaring?

K. HÖVING.

Vertakte bloeiwijze bij pisang.— Nadat in de Tropische Natuur eenige malen een korte mededeeling was verschenen over meerstammige klappers, waarbij ook vertakking van den stam dier palmen terloops ter sprake was gebracht, zond de Heer J.P. ROSIER, destijds te Poerwokerto, een paar fraaie foto's, welke betrekking hadden op een vertakten klapperstam en op een pisang met een vertakte „tros“. De eerstgenoemde foto's zullen samen met enkele andere in een afzonderlijk artikelje worden gereproduceerd, terwijl die van de merkwaardige pisang hiernaast is afgedrukt.

„Op de plaats, waar bij een normale bloeiwijze de sisirs ingeplant zijn, hangen hier kleine volkomen trossen. De pisangs zelf waren klein. De plant was uiterst heilig, stond onder een speciaal ervoor gebouwd afdakje en tal van offers waren er om heen geplaatst“ (ROSIER).

In de literatuur is pas slechts van één dergelijk geval melding gemaakt. In 1910 zond de Heer SANDERS van Gresik een foto van een vertakte pisang-bloeiwijze op naar het Departement van Landbouw te Buitenzorg. Het werd gereproduceerd in een der artikelen van COSTERUS en SMITH over tropische teratologica (Ann. Jard. bot. Buitenz. XXVIII, 1914), welke auteurs er geen nadere beschrijving van hebben kunnen geven, wellicht omdat zoo'n zeldzame pisangstam ook daar een zekere mate van heiligheid verkreeg.

J. B.

Fig. 1. Pisang met trosvormig gerangschikte zijtakken in bloeiwijze.

Vanda Margarita Maron.— Zelden zag ik mooier en interessanter aanwinst op tuinbouwkundig gebied voor de lage tropische landen dan de *Vanda Margarita Maron*. Plantkundigen en liefhebbers kunnen er hun hart aan ophalen. Het product dezer kruising verdient ieders aandacht door de merkwaardige samenvloeiing der verschillende onderdeelen geleverd door de beide ouders: *Vanda teres* LINDL. (door de Inlanders zoo typisch angrek potlood genoemd) en de hier zoo bekende en beroemde *Vanda suavis* LINDL.

De plant, welke voordien nog niet bloeide, is afgebeeld in fig. 1. Ik ontving haar ongeveer vier maanden geleden. Zij werd gezet in een mengsel van fijn gehakte varenwortel, oude paardenmest, kruimige aarde en grove korrels baksteen, van ieder evenveel gemeten. Dadelijk sloeg zij aan en reeds kort daarop verscheen de eerste bloemstengel, spoedig gevolgd door een tweede. Verder was het als een wedstrijd in groei tusschen nieuwe bladeren en nieuwe luchtwortels; een jonge uitlooper aan den voet vervolmaakte den krachtigen groei. Laat ik niet vergeten te zeggen, dat de plant in de volle zon hing en volop water kreeg.

De hier afgebeelde plant is ongeveer een meter lang. De bloemen aan een langen steel (fig. 2) doen wat den vorm betreft terstond aan de *Vanda suavis* denken, zij zijn alleen grooter en de bloembladen krullen zich niet zoo om en achterwaarts. De kleur is die van de *teres*, zacht lila, van boven en van onderen bij elk bloemblad met uitzondering van de twee parige sepalen, die veel lichter van kleur zijn en het wit naderen. Alle vijf bloembladen (3 sepalen en 2 petalen) zijn zacht gespikkeld met een iets donkerder kleur, echter zóó dat op korten afstand reeds daar niets van te zien is.

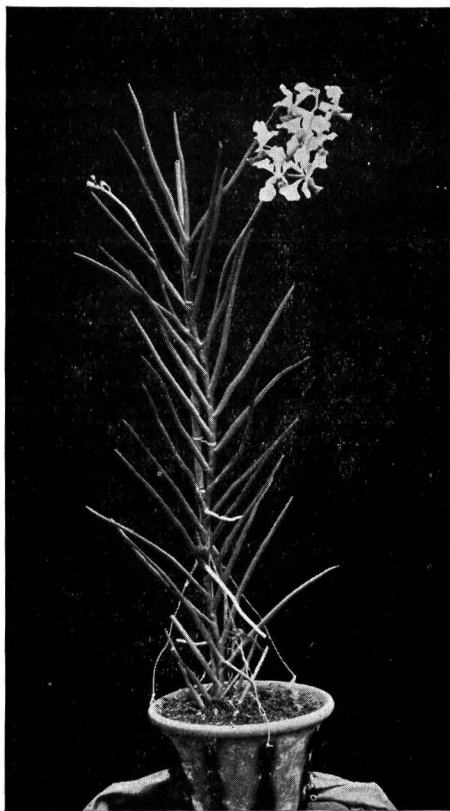

Fig. 1. Exemplaar van *Vanda Margarita Maron*, ± 1 M. hoog.

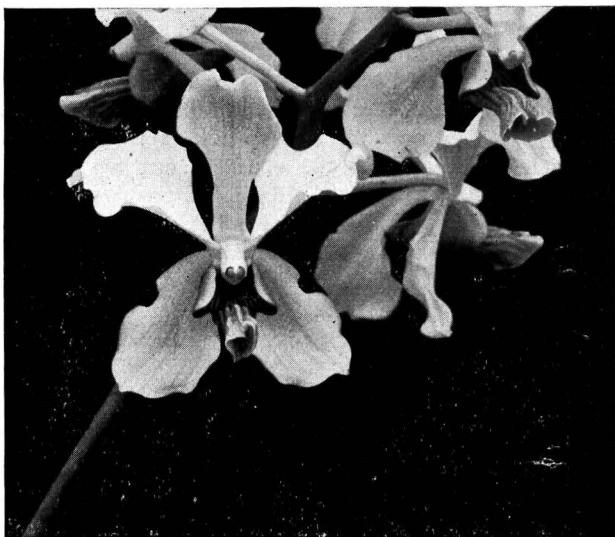

Fig. 2. Eenige bloemen van de *Vanda* uit fig. 1.

De lip is drielobbig en lang gespoord, opvallend donker van kleur. Inwendig en van boven ziet men duidelijk de afstamming van de *teres* wat kleur, strepen en spikkels betreft. Naar voren is de lip in de lengte buisvormig omgekruld. Zij meet van het uiteinde der spoor tot aan den voorkant van de lip 4 à $4\frac{1}{2}$ c.M.

Ik meen, dat de afbeelding duidelijk genoeg is en een verdere beschrijving van het uiterlijk overbodig maakt. Alleen nog iets over den duur der bloemen. Veertien dagen ongeveer na het opengaan van de eerste bloem werd de lange bloemtak afgesneden; er waren toen 8 open bloemen en een knop. Nustaan zij reeds weer langer dan 14 dagen in een klein vaasje met vochtig mos en van afsterven is nog geen sprake. De knop is ook nog opengegaan. De bloemen hebben een zachten *Vanda*-geur. De stempelzuil is ongeveer als van de *suavis*.

Op excursie gaan om de natuur zelf in haar diepste schuilhoeken te onderzoeken, is zeer zeker het toppunt van nuttig natuurgenoet, maar zij, die zulks niet of niet meer kunnen, zijn de tropische natuur o zoo dankbaar, dat deze haar hoorn des overvloeds ook uitstort op onze erven en in onze open woningen.

Ik kon niet nalaten de Redactie van de Tropische Natuur te verzoeken een plaatsje te willen inruimen voor deze korte beschrijving van een plant, die nog slechts weinigen kennen en die zoo nauw verwant is aan onze inheemsche orchideeën.

Weltevreden, Sept. 1926.

D. VAN MULLEM.